

“ประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุ่นระเบิดในประเทศไทย”

โดย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

*****

นับแต่สิ้นสุดสงครามโลก ครั้งที่ 2 เมื่อปี ค.ศ. 1945 หรือเมื่อ 59 ปีมาแล้ว โลกของเรานี้ก็ยังมีเคยประสบสันติภาพที่ถาวรเลย ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคของโลกทุกแห่งหน ยังคงมีการต่อสู้ฆ่าฟันกันตายตั้งแต่สงครามย่อย ๆ เช่น สงครามระหว่างไอร์แลนด์เหนือกับสาธารณรัฐไอร์แลนด์ หรือที่เรียกว่า กลุ่มไออาร์เอ สงครามระหว่างปาเลสไตน์กับอิสราเอล สงครามในยูโกสลาเวีย สงครามระหว่างรัฐอาแจห์กับรัฐบาลอินโดนีเซีย สงครามระหว่างรัฐบาลพม่าหรือที่เรียกกันว่ารัฐบาลเผด็จการทหารกับชนส่วนน้อย สงครามเขมรที่ฆ่ากันตายเป็นล้านคน หรือสงครามใหญ่ เช่น สงครามอ่าวเปอร์เซีย และสงครามอัฟกานิสถาน เป็นต้น องค์การสหประชาชาติ ซึ่งก่อตั้งมา 55 ปี และมีภารกิจหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยระงับสงคราม หรือระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็ขาดศักยภาพในการดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือแก้ไขเยียวยาเหตุสงครามดังกล่าวที่เป็นผลมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งทางศาสนา และความขัดแย้งความรังเกียจเดียดฉันท์ทางชาติพันธุ์หรือเผ่าพันธุ์และศาสนา ประกอบกับผู้แทนของประเทศสมาชิกในองค์การสหประชาชาติ ล้วนแล้วแต่เป็นนักการเมือง นักการทูต นักการทหารทั้งสิ้น บุคคลเหล่านี้จึงมองผลประโยชน์ของประเทศตนเป็นหลักมากกว่าการสร้างสรรค์ผลประโยชน์ส่วนรวมของโลก คือ สันติภาพโลกความคิดเห็นจึงแตกแยกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ทุ่นระเบิดเป็นอาวุธมหัศจรรย์ชนิดหนึ่ง ที่ใช้ทำลายล้างกันในสงครามเหล่านี้ ปัญหาทุ่นระเบิดจึงเป็นปัญหาระดับโลกที่ได้ลุกลามมายังประเทศไทยด้วย ทั้งที่เรามีได้เกี่ยวข้องกับสงครามดังกล่าวเลย แต่น่าอนาถใจที่ราชอาณาจักรไทยมีน้ำใจเมตตา เป็นแผ่นดินธรรมที่รองรับผู้อพยพ ผู้ลี้ภัยจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาผ่านเขตชายแดนตลอดมาไม่ขาดสาย ทำให้ประเทศไทยต้องรับเคราะห์กรรมจากทุ่นระเบิดที่ประเทศเพื่อนบ้านฝังไว้ไม่เลือกที่ขาดจริยธรรมและข้อตกลงกาขาดสากลที่เกี่ยวกับทหารเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชายแดนภาคตะวันออก ภาคเหนือ และชายแดนภาคตะวันตก เช่น จังหวัดตาก จังหวัดราชบุรี เป็นต้น ผมได้เรียนรายงานจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายจากทุ่นระเบิดเฉพาะที่จังหวัดจันทบุรี มีถึง 210 คน รวมประชากรที่ได้รับผลกระทบ 21 ชุมชน จำนวน 15,171 คน นับเป็นเรื่องที่สังคมไทยจะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันหาทางป้องกันภัย

ในบางพื้นที่ ที่ น.ส.3 ขับไล่ไม่ออกไปจะขายไม่ได้ก็จะเอาทุ่นระเบิดไปฝังไว้เพื่อให้ทำมาหากินไม่ได้
ยิ่งเป็นที่อุดมสมบูรณ์ยิ่งมีปัญหาบ่อย

บทบาทของประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาทุ่นระเบิดน่าจะประมวลได้ดังนี้ :-

1) การสนับสนุน การผลักดัน และการตรวจสอบนโยบายการทำงานของรัฐบาลไทย
และกระทรวงการต่างประเทศที่จะให้ประเทศภาคีแห่งสหประชาชาติทุกประเทศปฏิบัติตามอนุสัญญา
ออกตราอย่างเคร่งครัดและให้มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยเองได้ลงนามเป็นภาคีและให้สัตยาบัน
อนุสัญญานับนี้ร่วมกับอีก 140 ประเทศ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2540 และวันที่ 27 พฤศจิกายน
2541 นับเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียอนุสัญญานับนี้ยังระบุการมีพันธะผูกพันรัฐภาคีทุกรัฐต้องให้
ความช่วยเหลือร่วมกันในการกวาดล้างทุ่นระเบิด การแจ้งเตือนให้ประชาชนได้รับความรู้ในการ
ป้องกันภัย และการช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดอีกด้วย

2) ปัจจุบันยังมีทุ่นระเบิดที่ตกค้างรอการกวาดล้างอยู่อีกจำนวนมากทั่วโลก UNICEF
เมื่อคราวที่เรียกร้องให้มีกฎหมายระหว่างประเทศห้ามการผลิต การขายทุ่นระเบิด ได้รับรายงานว่า
เด็ก จะเป็นฝ่ายที่ต้องรับเคราะห์กรรมสูงสุดจากการสำรวจใน 64 ประเทศ ยังมี ทุ่นระเบิดรอ
การกวาดล้างอีกถึง 110 ล้านทุ่น ทั้งนี้เพราะเป็นอาวุธที่ผลิตง่าย และราคาถูกมากเพียง 3 เหรียญ
ดอลลาร์อเมริกันเท่านั้น รายงานยังกล่าวเฉพาะในประเทศอิรักยังมีทุ่นระเบิดตกค้างถึง 23 ล้าน
ทุ่น ในระหว่างสงครามอ่าวเปอร์เซีย สหรัฐอเมริกาและสัมพันธมิตรวางทุ่นระเบิดไว้ถึง 1 ล้านทุ่น
ตามชายแดนอิรักและคูเวต และกรุง Basra ของอิรัก ในการต่อสู้ที่ Balkans อย่างน้อยได้วางไว้ 3
ล้านทุ่น

เจ้าหน้าที่จะทำลายทุ่นระเบิดได้เพียงวันละ 20-50 ตารางเมตรเท่านั้นและการ
กวาดล้างจะเสียค่าใช้จ่ายถึงทุ่นละ 1,000 เหรียญอเมริกัน ที่ประเทศโครเอเชียการกวาดล้างจะต้อง
เสียค่าใช้จ่ายถึง 400 ล้านดอลลาร์อเมริกัน โดยใช้เวลา 9 ปี ในประเทศบอสเนีย ประมาณว่าหนึ่ง
ในสามของเด็กที่ต้องการหาเทียมจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงถึง 27 ล้านดอลลาร์อเมริกัน ปีที่แล้วการ
ทำลายทุ่นระเบิดทั่วโลกทำได้เพียง 120,000 ทุ่นเท่านั้น

กระผมขอยกตัวอย่างจำนวนทุ่นระเบิดในประเทศต่าง ๆ ดังนี้ :-

บอสเนีย	จำนวน 152 ทุ่นระเบิดต่อพื้นที่ 1 ตารางไมล์ จำนวนทั้งสิ้น 3,000,000 ทุ่นระเบิด
กัมพูชา	จำนวน 143 ทุ่นระเบิดต่อพื้นที่ 1 ตารางไมล์ จำนวนทั้งสิ้น 10,000,000 ทุ่นระเบิด
โครเอเชีย	จำนวน 137 ทุ่นระเบิดต่อพื้นที่ 1 ตารางไมล์ จำนวนทั้งสิ้น 3,000,000 ทุ่นระเบิด

3) จำนวน 30 ประเทศที่ตกลงว่าจะไม่ผลิตทุ่นระเบิดและส่งออกอีกต่อไป เช่น ประเทศแคนาดา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น เยอรมัน เดนมาร์ค นอร์เวย์ ไอร์แลนด์และประเทศไทย โดยประธานาธิบดี คลินตัน เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 1997 ยังไม่ยอมยุติการใช้ Smart – mines ในกองทัพสหรัฐ แม้นางจู้ดี วิลเลียม คนอเมริกันเองจะได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ในการรณรงค์เพื่อการกวาดล้างทุ่นระเบิด และประเทศจีน สิงคโปร์ พม่า และรัสเซีย ก็ยังดีอีร์ัน ไม่ยอมลงนามในภาคีสัญญาออตตาวา

4) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะได้นำข้อเสนอเรื่องการห้ามการผลิตและการจำหน่ายทุ่นระเบิดต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ในการประชุมประจำปี ณ กรุงโซล ประเทศเกาหลี ระหว่างวันที่ 14 – 19 กันยายน 2547 นี้

5) การร่วมให้ความรู้ ทักษะ สร้างความตระหนักเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่มั่นคงในการเผชิญหน้าหรือการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนที่มีทุ่นระเบิดฝังตัวอยู่ หรือพื้นที่ที่เสี่ยงภัย บทบาทนี้จะเป็นบทบาทของป้องกันระงับภัยให้กับประชาชนที่ต้องอาศัยทำมาหากินอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยดังกล่าว จะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของทุ่นระเบิดมหาภัยนี้ กระบวนการเรียนรู้จักต้องจัดให้เกิดในราษฎรทุกเพศทุกวัย ทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชนให้ทั่วถึงกัน

6) การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิดกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน สังคมของพวกเขาได้อย่างมั่นใจ สมศักดิ์ศรี มีสิทธิหน้าที่สมบูรณ์ในฐานะพลเมืองของชาติไทยโดยไม่เลือกปฏิบัติ กระบวนการช่วงนี้เป็นกระบวนการที่ยาวนาน และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะภาคประชาสังคม นับตั้งแต่วันแรกที่ผู้ประสบภัยเหยียบทุ่นระเบิดจนถึงวันที่เขากลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติในครอบครัวและชุมชน พวกเขาต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนที่ทำให้พวกเขาพึ่งตนเองได้ในระยะยาว กระบวนการนี้เริ่มตั้งแต่การรักษาพยาบาลบาดแผล การปรับและฟื้นฟูสภาพจิตใจหลังจากที่กลายเป็นผู้พิการ การจัดทำอวัยวะเสริมและเทียมตามส่วนที่ขาดหายไป การกลับเข้าสู่ครอบครัวและชุมชนของพวกเขาเอง การมีอาชีพรายได้ที่เหมาะสมและพอเพียงสำหรับตนเองและครอบครัว ฯลฯ กระบวนการช่วยเหลือดังกล่าวต้องครบวงจรหลากหลาย ประสานกันอย่างมีระบบและไม่แยกส่วน โดยเฉพาะมูลนิธิฯ เข้ามามีพระราชาอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ กับมูลนิธิเพื่อการกู้ทุ่นระเบิดของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ดำเนินการอยู่ในราชอาณาจักรไทย นับเป็นคุณประโยชน์อันสำคัญยิ่ง

ทุ่นระเบิดเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ทำลายชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกายของบุคคล อันเป็นการขัดต่ออนุสัญญาออตตาวา